
Základní přehled epidemiologické situace ve výskytu tuberkulózy v České republice v roce 2023

Ústav zdravotnických informací a statistiky ČR
Institute of Health Information and Statistics of the Czech Republic

Obsah

1. Úvod	2
2. Metodika.....	3
3. Shrnutí výsledků	4

1. Úvod

Publikace „Základní přehled epidemiologické situace ve výskytu tuberkulózy v České republice“ je Ústavem zdravotnických informací a statistiky České republiky (ÚZIS ČR) vydávána pravidelně od roku 2016 (s daty za rok 2015) a nepřímo navazuje na publikace „Tuberkulóza a respirační nemoci“, které obsahovaly data od roku 1960 do roku 2014. Jedná se o výběr nejdůležitějších přehledových tabulek charakterizujících výskyt hlášených případů TBC a jiných mykobakterií v ČR. Prezentované údaje jsou čerpány z dat Registru tuberkulózy (RTBC), který je součástí informačního systému orgánů ochrany veřejného zdraví a je provozován jako webová aplikace s centrální databází. Nedílnou součástí RTBC se stala i databáze Informačního systému bacilární tuberkulózy (ISBT). V České republice podléhají hlášení do RTBC všechna zjištěná onemocnění tuberkulózou nebo jinou mykobakterií. Kromě dat z RTBC jsou v publikaci pro přepočet na obyvatele využity údaje Českého statistického úřadu.

Správce RTBC je Ministerstvo zdravotnictví, zpracovatelem na celostátní úrovni je ÚZIS ČR, který zodpovídá za poskytování a zveřejňování statistických výstupů a spolu s Národní jednotkou dohledu nad tuberkulózou zabezpečuje kontakty s mezinárodními organizacemi.

Závaznými předpisy pro tuto oblast jsou zákon č. 258/2000 Sb., o ochraně veřejného zdraví, ve znění pozdějších předpisů, vyhláška MZ č. 306/2012 Sb., o podmínkách předcházení vzniku a šíření infekčních onemocnění a o hygienických požadavcích na provoz zdravotnických zařízení a ústavů sociální péče, vyhláška MZ č. 473/2008 Sb., o systému epidemiologické bdělosti pro vybrané infekce, ve znění pozdějších předpisů a standard poskytování dispenzární péče nemocným tuberkulózou a jinými mykobakteriemi a osobám s vyšším rizikem vzniku těchto onemocnění (Věstník MZ ČR, částka 7/2016).

V průběhu roku 2020 byl zprovozněn nový výtěžovací nástroj v podobě webové aplikace, který poskytuje uživateli interaktivní formou hlubší přehled o stavu tohoto onemocnění u nás z různých nastavitelných pohledů (dostupné na: <https://tbc.uzis.cz/>).

2. Metodika

V tabulkových výstupech jsou shrnuty údaje o situaci TBC v ČR v roce 2023 vycházející z dat Registru tuberkulózy platných k datu 17. 6. 2024. Hlášené případy onemocnění jsou hodnoceny z hlediska laboratorního ověření nemoci, věkových skupin a pohlaví, předchozí léčby, lokalizace onemocnění, citlivosti k antituberkulotikům, úmrtí nebo země narození pacienta. Informace o hodnocení antituberkulotické léčby po 12 měsících se vážou k případům hlášeným do RTBC v roce 2022. Poslední dvě tabulky, na rozdíl od předchozích, evidují hlášené případy onemocnění mykobakteriózou jinou než TBC.

K dispozici jsou údaje jak ve formě absolutních počtů, tak jako standardizované ukazatele.

3. Shrnutí výsledků

V roce 2023 bylo do RTBC hlášeno celkem 459 onemocnění tuberkulózou všech forem a lokalizací, tj. 4,22 případu na 100 000 obyvatel (Tab. 1). V porovnání s předchozím rokem se stav hlášených případů zvýšil (o 76 případů více oproti roku 2022), v mezinárodním srovnání přesto patříme i nadále k zemím s nízkým výskytem nemoci. Mezi nemocnými bylo 20 osob již dříve léčených antituberkulotiky (Tab. 3). Z celkového počtu hlášených onemocnění TBC v roce 2023 se jednalo v 377 případech (82,1 %) o definitivní TBC, z toho v 300 případech ověřenou ze sputa nebo laryngeálního výtěru (LV). U 199 nemocných (43,4 %) byla TBC pozitivní při mikroskopickém vyšetření sputa (Tab. 1).

Podle údajů RTBC se 405 případů (88,2 %) tuberkulózy týkalo onemocnění plic (zahrnuje i plicní spolu s mimoplicní). Mimoplicní TBC byla hlášena u 54 osob (Tab. 4).

Výskyt TBC je mnohem častější u mužů než u žen (muži tvoří více než 71 % případů). Nejčastěji byly v roce 2023 mezi pacienty evidovány osoby ve věku 35-39 let. Relativně vzhledem k počtu obyvatel (podle 5letých věkových kategorií až po kategorii 75+) bylo nejvíce případů u mužů zaznamenáno ve věku 50-54 let a u žen ve věku 35-39 let. Počet pacientů mladších 20 let byl v roce 2023 36 (tedy skoro dvojnásobné množství oproti roku 2022), počet pacientů ve věku 20-29 let se zvýšil na 49 (19 v roce 2022). (Tab. 2).

Stejně jako v předchozích letech bylo v roce 2023 zaznamenáno absolutně nejvíce nemocných tuberkulózou s bydlištěm v hlavním městě Praze: 117 (7,49 na 100 000 obyvatel). Vyšší počet hlášených onemocnění než celostátní průměr (tzn. nad 4,22/100 000 obyvatel) evidovaly dále kraje Plzeňský (6,06/100 000 obyvatel), Karlovarský (4,41/100 000 obyvatel), Ústecký (4,55/100 000 obyvatel), Liberecký (4,66/100 000 obyvatel a Pardubický (4,90/100 000 obyvatel). Naopak nejnižší relativní počet onemocnění byl v Moravskoslezském kraji: 1,85/100 000 obyvatel (Tab. 1).

V roce 2023 bylo do RTBC hlášeno 227 osob narozených mimo ČR s onemocněním TBC. Z celkového počtu zaznamenaných onemocnění tuberkulózou to představovalo 49,5 %. Nejvíce nemocných pocházelo z Ukrajiny (144 osob), Slovenska (19 osob), Vietnamu (12 osob), Rumunska (11 osob), Indie (8 osob), Mongolska (7 osob) a Bulharska (5 osob) (Tab. 6). Výrazně meziročně narostl počet osob narozených na Ukrajině s onemocněním TBC (nárůst z 88 na 144, tj. o 64 %).

Na citlivost k antituberkulotikům byl testován materiál od 368 pacientů hlášených do RTBC v r. 2023. V 55 případech (14,7 %) byla zjištěna rezistence na isoniazid, ve 45 případech (12,2 %) na streptomycin, v 30 případech na rifampicin (8,2 %), v 20 na pyrazinamid (5,4 %), a v 12 na etambutol (3,3 %). Multirezistence byla zjištěna v 29 případech (7,9 %). Další údaje o rezistenci na antituberkulotika jsou uvedeny v tabulce 5.

Z celkového počtu dosud neléčených TBC ověřených ze sputa nebo LV (240 případů) v roce 2022 bylo při hodnocení antituberkulotické léčby po 12 měsících od jejího zahájení u 146 osob (60,8 %) dosaženo léčebného úspěchu, zemřelo 18 osob (z toho 10 na TBC) – 4,2 %. Po roce léčba pokračovala u 12 osob (5,0 %). 2 osoby (0,8 %) se přestěhovaly a u 60 osob (25,0 %) byla léčba přerušena nebo údaje o ní chybí. Selhání léčby nastalo ve 2 případech (0,8%) (Tab. 7).

Do RTBC bylo v roce 2023 nahlášeno celkem 24 úmrtí na TBC (může zahrnovat i dodatečně nahlášená úmrtí za předchozí období), přičemž nejvíce případů bylo evidováno v Hlavním městě Praze (9 osob) (Tab. 8).

Kromě tuberkulózy jsou do RTBC hlášeny i případy onemocnění mykobakterií jinou než TBC. Ve sledovaném roce bylo toto onemocnění hlášeno v 117 případech (v r. 2022 bylo hlášeno 114 případů), což představovalo 1,08 případů/100 000 obyvatel. Z celkového počtu hlášených mykobakterií bylo 93 plicních a 24 s jinou lokalizací. Nejčastěji bylo izolováno *M. avium* (43 případů), *M. xenopi* (16 případů), *M. kansasii* (16 případů) a *M. intracellulare* (14 případů) (Tab. 9).

Tímto onemocněním jsou nejvíce zatíženy kraje Moravskoslezský (25 případů), Jihomoravský (15 případů) a Hl. město Praha (9 případů). Relativně pak především Moravskoslezský (2,1 případu/100 000 obyvatel) či Karlovarský (1,36 případu/100 000 obyvatel) (Tab. 10).

Tab. 1. Hlášené počty TBC v krajích ČR

Území, kraj ¹⁾	Hlášená onemocnění TBC celkem		TBC kulturačně pozitivní		TBC kulturačně pozitivní ze sputa (nebo LV)		TBC mikroskopicky pozitivní ze sputa	
	absolutně	<i>na 100 000 obyvatel</i>	absolutně	<i>na 100 000 obyvatel</i>	absolutně	<i>na 100 000 obyvatel</i>	absolutně	<i>na 100 000 obyvatel</i>
Česká republika	459	4.22	377	3.47	300	2.76	199	1.83
Hl.m.Praha	117	8.51	103	7.49	88	6.40	62	4.51
Středočeský	59	4.07	47	3.24	36	2.48	30	2.07
Jihočeský	20	3.06	18	2.75	14	2.14	11	1.68
Plzeňský	37	6.06	36	5.90	27	4.43	14	2.29
Karlovarský	13	4.41	9	3.05	5	1.70	4	1.36
Ústecký	37	4.55	25	3.08	17	2.09	7	0.86
Liberecký	21	4.66	17	3.77	17	3.77	11	2.44
Královéhradecký	13	2.34	10	1.80	7	1.26	3	0.54
Pardubický	26	4.90	20	3.77	16	3.02	9	1.70
Vysočina	13	2.51	11	2.13	10	1.93	5	0.97
Jihomoravský	46	3.76	38	3.11	29	2.37	18	1.47
Olomoucký	21	3.32	13	2.05	11	1.74	7	1.11
Zlínský	14	2.41	11	1.89	8	1.38	6	1.03
Moravskoslezský	22	1.85	19	1.60	15	1.26	12	1.01

¹⁾ Krajem je míněn kraj bydliště pacienta

Tab. 2. Hlášené počty TBC podle věkových skupin a pohlaví

Věková skupina (roky)	Hlášená onemocnění TBC					
	absolutně			na 100 000 obyvatel		
	celkem	muži	ženy	celkem	muži	ženy
0–4 roky	17	8	9	3.08	2.83	3.34
5–9 let	9	6	3	1.53	1.99	1.04
10–14 let	3	2	1	0.50	0.65	0.34
15–19 let	7	2	5	1.22	0.67	1.79
20–24 let	19	14	5	3.72	5.43	1.97
25–29 let	30	22	8	5.36	7.71	2.92
30–34 let	44	35	9	6.21	9.65	2.60
35–39 let	58	39	19	7.81	10.29	5.22
40–44 let	43	33	10	5.29	7.96	2.51
45–49 let	25	19	6	2.65	3.96	1.29
50–54 let	53	42	11	6.92	10.84	2.90
55–59 let	34	28	6	4.95	8.15	1.75
60–64 let	28	20	8	4.64	6.74	2.60
65–69 let	30	19	11	4.64	6.28	3.20
70–74 let	32	20	12	5.22	7.38	3.51
75–79 let	15	12	3	3.09	6.02	1.05
80–84 let	5	-	5	1.80	-	2.87
85–89 let	5	3	2	3.69	6.92	2.17
90–94 let	2	2	-	3.63	13.31	-
95+ let	-	-	-	-	-	-
Celkem	459	326	133	4.22	6.12	2.40

Tab. 3. Hlášené počty TBC podle předchozí léčby v krajích ČR

Území, kraj ¹⁾	Hlášená onemocnění TBC			
	absolutně		na 100 000 obyvatel	
	dříve léčen		dříve léčen	
	ano	ne	ano	ne
Česká republika	20	439	0.18	4.04
Hl.m.Praha	5	112	0.36	8.15
Středočeský	3	56	0.21	3.86
Jihočeský	-	20	-	3.06
Plzeňský	2	35	0.33	5.74
Karlovarský	1	12	0.34	4.07
Ústecký	-	37	-	4.55
Liberecký	2	19	0.44	4.22
Královéhradecký	2	11	0.36	1.98
Pardubický	2	24	0.38	4.53
Vysočina	1	12	0.19	2.32
Jihomoravský	-	46	-	3.76
Olomoucký	1	20	0.16	3.16
Zlínský	-	14	-	2.41
Moravskoslezský	1	21	0.08	1.76

¹⁾ Krajem je míněn kraj bydliště pacienta

Tab. 4. Hlášené počty TBC podle lokalizace onemocnění v krajích ČR

Území, kraj ¹⁾	Tuberkulóza plicní (zahrnuje plicní a plicní spolu s mimoplicní)		Tuberkulóza mimoplicní	
	absolutně	na 100 000 obyvatel	absolutně	na 100 000 obyvatel
Česká republika	405	3.72	54	0.50
Hl.m.Praha	107	7.79	10	0.73
Středočeský	48	3.31	11	0.76
Jihočeský	18	2.75	2	0.31
Plzeňský	30	4.92	7	1.15
Karlovarský	11	3.73	2	0.68
Ústecký	31	3.81	6	0.74
Liberecký	21	4.66	-	-
Královéhradecký	12	2.16	1	0.18
Pardubický	23	4.34	3	0.57
Vysočina	13	2.51	-	-
Jihomoravský	40	3.27	6	0.49
Olomoucký	19	3.00	2	0.32
Zlínský	11	1.89	3	0.52
Moravskoslezský	21	1.76	1	0.08

¹⁾ Krajem je míněn kraj bydliště pacienta

Tab. 5. Rezistence na antituberkulotika

Rezistence	Hlášená onemocnění TBC					
	dříve léčen ano		dříve léčen ne		celkem	
	počet	%	počet	%	počet	%
Pacienti s výsledky citlivosti na léky	16	100.0	352	100.0	368	100.0
Jakákoliv rezistence na:						
isoniazid (H)	3	18.8	51	14.5	54	14.7
rifampicin (R)	1	6.3	29	8.2	30	8.2
etambutol (E)	-	-	12	3.4	12	3.3
streptomycin (S)	2	12.5	43	12.2	45	12.2
pyrazinamid (Z)	-	-	20	5.7	20	5.4
Rezistence pouze na:						
isoniazid (H)	1	-	11	3.1	12	3.3
rifampicin (R)	-	-	-	-	-	-
etambutol (E)	-	-	-	-	-	-
streptomycin (S)	-	-	6	1.7	6	1.6
pyrazinamid (Z)	-	-	2	0.6	2	0.5
Celkem monorezistence	1	6.3	19	5.4	20	5.4
H + R	-	-	2	0.6	2	0.5
H + R + E	-	-	-	-	-	-
H + R + S	1	-	8	2.3	9	2.4
H + R + Z	-	-	1	-	1	0.3
H + R + E + S	-	-	3	0.9	3	0.8
H + R + E + Z	-	-	-	-	-	-
H + R + S + Z	-	-	7	2.0	7	1.9
H + R + E + S + Z	-	-	7	2.0	7	1.9
Celkem multirezistence (MDR)	1	6.3	28	8.0	29	7.9
H + E	-	-	-	-	0	-
H + S	1	6.3	8	2.3	9	2.4
H + Z	-	-	-	-	-	-
H + E + S	-	-	2	0.6	2	0.5
H + E + Z	-	-	-	-	-	-
H + S + Z	-	-	2	0.6	2	0.5
H + E + S + Z	-	-	-	-	-	-
R + E	-	-	-	-	-	-
R + S	-	-	-	-	-	-
R + Z	-	-	1	0.3	1	0.3
R + E + S	-	-	-	-	-	-
R + E + Z	-	-	-	-	-	-
R + S + Z	-	-	-	-	-	-
R + E + S + Z	-	-	-	-	-	-
E + S	-	-	-	-	-	-
E + Z	-	-	-	-	-	-
E + S + Z	-	-	-	-	-	-
S + Z	-	-	-	-	-	-
Celkem polyrezistence (jiná než MDR)	1	6.3	13	3.7	14	3.8

Tab. 6. Hlášená onemocnění TBC u cizinců podle země narození

Rok	celkem	Hlášená onemocnění TBC								% z celk. hláš. onem. celkem
		Ukrajina	Slovensko	Vietnam	Rumunsko	Indie	Mongolsko	Bulharsko	ostatní	
2023	227	144	19	12	11	8	7	5	21	49.5

Tab. 7. Hodnocení AT léčby po 12 měsících u případů TBC hlášených do registru TBC v roce 2022

Stav léčby	Hlášená onemocnění TBC celkem		TBC ověřené ze sputa (nebo LV), dříve neléčen	
	počet	%	počet	%
TBC hlášené celkem v roce 2022	383	x	240	x
Nešlo o TBC	2	x	-	x
Potvrzené TBC hlášené v roce 2022	381	100.0	240	100.0
Vyléčen/ léčení ukončeno	232	60.9	146	60.8
Zemřel				
na TBC	22	5.8	10	4.2
z jiné příčiny	22	5.8	8	3.3
Přerušeni léčby/ chybějící údaje	85	22.3	60	25.0
Léčba pokračuje	14	3.7	12	5.0
Přestěhován	3	0.8	2	0.8
Selhání léčby	3	0.8	2	0.8

Tab. 8. Hlášené počty zemřelých na TBC z registru
TBC v krajích ČR²⁾

Území, kraj ¹⁾	Počet zemřelých	
	absolutně	na 100 000 obyvatel
Česká republika	24	0.22
Hl.m.Praha	9	0.65
Středočeský	1	0.07
Jihočeský	-	-
Plzeňský	-	-
Karlovarský	1	0.34
Ústecký	2	0.25
Liberecký	1	0.22
Královéhradecký	2	0.36
Pardubický	1	0.19
Vysočina	1	0.19
Jihomoravský	3	0.25
Olomoucký	-	-
Zlínský	1	0.17
Moravskoslezský	2	0.17

¹⁾ Krajem je míněn kraj bydliště pacienta

²⁾ Zahnuje i dodatečně nahlášená úmrtí za předchozí období

Tab. 9. Hlášené počty mykobakterií jiných než TBC

Skupina onemocnění	Nemocní mykobakterií Dg. A31	
	absolutně	na 100 000 obyvatel
Mykobakteriíza plicní	93	0.85
Mykobakteriíza mimoplicní	24	0.22
Celkem hlášená onemocnění	117	1.08
z toho s izolovaným:		
M.AVIUM	43	0.40
M.KANSASII	16	0.15
M.XENOPI	16	0.15
M.INTRACELLULARE	14	0.13
M.FORTUITUM	4	0.04
M.GORDONAE	2	0.02
M.MARINUM	2	0.02
M. jiné/neurčeno	20	0.18
M.AVIUM	43	0.40

Tab. 10. Hlášené počty mykobakterióz jiných než TBC v krajích ČR

Území, kraj ¹⁾	Hlášená onemocnění plicní mykobakteriózou		Hlášená onemocnění mimoplicní mykobakteriózou	
	absolutně	na 100 000 obyvatel	absolutně	na 100 000 obyvatel
Česká republika	93	0.85	24	0.22
Hl.m.Praha	9	0.65	3	0.22
Středočeský	6	0.41	4	0.28
Jihočeský	1	0.15	1	0.15
Plzeňský	2	0.33	3	0.49
Karlovarský	4	1.36	-	-
Ústecký	4	0.49	1	0.12
Liberecký	4	0.89	1	0.22
Královéhradecký	7	1.26	1	0.18
Pardubický	6	1.13	1	0.19
Vysočina	-	-	-	-
Jihomoravský	15	1.23	4	0.33
Olomoucký	7	1.11	-	-
Zlínský	3	0.52	-	-
Moravskoslezský	25	2.10	5	0.42

¹⁾ Krajem je míněn kraj bydliště pacienta